

Landstingsstyrelsen, ärende 23

Yttrande över betänkande (SOU 2009:16) Grundanalys, Förnyelseprogram och Kulturpolitikens arkitektur av Kulturutredningen

Socialdemokraterna och Miljöpartiet föreslår landstingsstyrelsen besluta

att översända nedanstående till Kulturrepartementet som yttrande över betänkande SOU 2009:16.

Allmänt

Kulturen är en nödvändig del av välfärden och bidrar till befolkningens psykiska och fysiska hälsa. Några av dess grundläggande uppgifter är att se till att kulturen är tillgänglig för alla och att utbudet av kultur är så brett som möjligt.

Redan då kulturutredningen tillsattes beklagade vi att den inte fick en parlamentarisk sammansättning. Kultur angår och påverkar alla i samhället och det är därför viktigt att kulturpolitiska frågor inte avpolitiserar på det sätt som nu har blivit fallet.

Kulturutredningen föreslår en decentralisering av kulturstödet till regional nivå. Mer lokal makt över kulturstödet är positivt, men vi vill varna för att kommuner med mindre ekonomiska resurser med den föreslagna uppdelningen riskerar att inte ha samma möjlighet att erbjuda kultur.

Genom kulturutredningens utformning har man dessutom utelämnat det viktigaste, nämligen visionen om kulturens framtid.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet lämnar nedan synpunkter på de avsnitt i utredningen där Kulturnämndens ansvarsområde berörs.

Ett demokratiperspektiv saknas

Utredningen tappar bort demokratiperspektivet, den ger inte uttryck för några ökade ambitioner att satsa på kulturen och diskuterar inte kulturens innehåll. Det handlar inte bara om de stora föreslagna organisationsförändringarna, utan också om ambitionen att avpolitiserar kulturen och jämställa all kultur, även rent kommersiell kultur, utan att ställa relevanta kvalitetskrav. Kopplingen till vilka resurser som ska tilldelas kulturen är för svag och en genomgripande organisationsförändring under dessa förutsättningar riskerar att stärka motsättningar som finns idag inom kulturområdet snarare är att avhjälpa dessa.

2009-05-19

LS 0902-0195

Bra delar i utredningen är dock att kultur och hälsa på ett tydligare sätt kopplas ihop. Det är en utveckling som vi välkomnar. En ökad regionalisering är inte heller något som vi motsätter oss, vi har tidigare diskuterat förslag om regionala kulturfonder för att stärka kulturen i alla delar av landet.

Mål för kulturpolitiken

Vi anser att den statliga kulturpolitiken från 1974 hade tydliga mål och delmål och strukturer och metoder för att dessa skulle uppnås. Det finns en väldig kraft och styrka i de nuvarande målen som talar om kulturen som en ”fri och obunden kraft”, och att dessutom ”motverka kommersialismens negativa verkningar”, sådana ambitioner ger eftertryck åt arbetet för hög kvalitet inom kulturlivet. Den nu föreslagna s.k. portalparagrafen är en till intet förpliktigande oprecist formulerad text. Paragrafen saknar t.ex. skrivningar om mångfald. Mångfald nämns först i de därpå följande direktiven riktade till myndigheter.

Med stor förvåning noterar vi att målet om kulturens oberoende och bildningssträvandena har försvunnit.

På ett par decennier har kulturpolitikens förutsättningar förändrats dramatiskt, i kölvattnet av nya medieteknologier och en alltmer global och mångkulturell verklighet. En bra kulturpolitik ska ta fasta på förändringar som rymmer stora möjligheter och föra den politiska visionen från 1974 vidare in i en ny spännande framtid.

Vi anser att de kulturpolitiska mål som utredarna satt upp (demokrati, yttrandefrihet, kommunikation, mångfald) inte är svåra att bejaka. Problemet är att målen inte fylls med någon tydlig form och därför saknar substans. Vi menar att utredningens översyn av målen inom det kulturpolitiska fältet har det mynnat ut i något som är tamt och intetsägande.

Aspektpolitik

Mycket av utredningen handlar om att kulturen ska tjäna olika syften och om vilken typ av kultur utredningen vill uppmuntra och stödja. Under rubriken aspektpolitik noterar vi att mycket handlar om en kultur som är anpasslig och kommersiell.

Vi har ingenting emot att kulturen får kommersiella framgångar, men vi är emot de negativa verkningarna av kommersialismen, där kulturen tvingas vara kommersiell och det icke-kommersiella inte kan verka i brist på sponsorer.

Vi vill uppmuntra och stödja i aspektpolitikprogram t.ex. forskningsprogrammet Kultur i vården och vården som kultur och hälsopedagogiska program.

Kulturföretagande och entreprenörskap

Det finns problembeskrivningar i utredningen om de kulturellt verksamma som vi kan instämma i, men vi håller inte med om lösningarna. Vi tror inte att entreprenörs-

2009-05-19

LS 0902-0195

kap, sponsring och mera kommersialism kan lösa problematiken. Det ger varken högre löner, bättre pension eller större trygghet.

Kulturen har ett egenvärde. Vi anser att kulturen är motorn till kreativitet och kreativitet är basen för social och ekonomisk utveckling. Förmågan att konkurrera och blomstra i den globala ekonomin är något mer än omfattningen av handel med varor och tjänster eller flöden av kapital och investeringar. Istället handlar det om ett lands förmåga att attrahera, behålla och utveckla kreativa människor. Att se kultur som en absolut garant för ekonomisk tillväxt är inte möjligt.

Vi vill också påpeka att kulturformer som till exempel litteratur, musik och konst inte enbart ska ses som inkomstbringande. De ger upplevelser och kunskap om livets alla delar vilket kan leda till ökad empati och förståelse.

Ändrad statlig myndighetsorganisation

Utredningen är till stora delar en organisationsutredning där flera mindre institutioner ska sammanföras i ett fåtal myndigheter. Vi är inte negativa till omorganisation i sig. Däremot anser vi att organisationen är till för att stödja verksamheten – inte tvärtom. Kulturutredningen har fokuserat på institutionsfrågor snarare än politikens innehåll. Vi förväntade oss en kulturpolitisk ambition med nyskapande förslag inte en organisationsutredning.

Portföljmodellen

Utredningen lanserar ett begrepp som kallas portföljmodellen. Den innebär att staten ska förhandla med regioner om ett samlat bidrag som sedan regionerna fördelar. Meningen är att regionerna ska få större möjlighet att själva bestämma över de statliga pengarna. Det är bra med samråd, inflytande och långsiktighet. Att öka samverkan mellan stat, landsting och kommuner och förändra formerna för denna samverkan är ett bra initiativ i grunden.

Tyvärr har inte utredningen tagit hänsyn till hur verkligheten ser ut och förslaget väcker många frågor. Vem bestämmer portföljens storlek? Är den låst för all framtid och hur kan utvecklingen bli på längre sikt? Hur hårt reglerad och detaljerad kommer förordningen att vara? Vilka regioner kan förhandla tillsammans? Finns det pengar i portföljerna? Hur sker fördelningen – med hänsyn till ekonomi, demografi eller kvalitet? Det måste finnas ett incitament att göra större satsningar på kultur - finns det i modellen? Hur hanteras den regionala medfinansieringen för t.ex. de fria grupperna? Hur kommer stora skillnader mellan regioner och kommuner att hanteras? Kommer staten att ge nationellt ansvar (liksom tidigare nationella uppdrag) avseende vissa områden till regionerna? Vem äger frågan om förnyelse och utveckling? Vad händer om nationella och regionala intressen om prioriteringar krockar? Kort sagt: Portföljmodellen behöver kopplas till resursfrågorna för att bli relevant.

Vi befarar att utredningens förslag kan innebära en omstrukturering av kulturpolitiken som kan innebära att stora kostnader läggs på administration, pengar som istället kunde läggas på kultursatsningar. Biblioteken är en av de viktigare kultur- och integ-

2009-05-19

LS 0902-0195

rationsinstitutionerna i Sverige, inte minst i vårt län. Det är hög tid att initiera arbetet med att skapa en nationell biblioteksplan, men utredningen duckar effektivt för denna fråga, något som vi beklagar.

Särskild ordning för Stockholm stad

Vi har svårt att ser fördelarna med utredningens förslag om särskild ordning för Stockholm stad. Vi befarar att förhandlingarna kan skapa negativ konkurrens mellan olika lokala och regionala aktörer. Dessutom skapas konkurrens mellan kommuner i Stockholms regioner. Det komplexa utbudet av varor, tjänster, aktiviteter, kultur samt den mångfald, öppenhet och tolerans som storstäder ofta erbjuder, bidrar starkt till storstadsregioners attraktionskraft och förmåga att locka till sig. Förslaget riskerar att begränsa medborgarnas tillgång till det totala kulturutbudet. Vi vill betona att bostäder, utbildning, vård och omsorg, kultur, infrastruktur, rekreationsområden och arbetsplatser präglar regionen samt att Stockholm stad är en av de 26 kommunerna i Stockholms län.